

Posudek oponenta disertační práce

Autor: Mgr. Klára Zikmundová
Téma: Odčinění nemajetkové újmy v penězích v českém a německém právu
Školitel: doc. JUDr. Ondřej Frinta, Ph.D.
Oponent: Petr Šustek

I.

Výsledky práce

Předložená disertační práce si klade za cíl podrobně a kriticky analyzovat problematiku odčinění nemajetkové újmy v českém a německém právu, a to z hlediska historického vývoje, současného stavu i vybraných aplikačních otázek. Tento cíl se autorce v zásadě daří naplnit. Práce postupně rozebírá obecné otázky deliktního práva relevantní pro nemajetkovou újmu, zabývá se jednotlivými kategoriemi nemajetkové újmy a zkoumá vybrané zvláštní případy. Zvolená struktura umožňuje pokrýt klíčové aspekty tématu.

Autorka prokazuje porozumění zkoumané problematice, kterou zasazuje do širšího kontextu principů deliktního práva. Pozitivně lze hodnotit snahu o komparaci českého a německého přístupu, která přináší zajímavé podněty. Autorka se sice zdánlivě neomezuje na popisnou rovinu a předkládá i původní kritické úvahy, nicméně ne vždy dostatečně hluboké a argumentačně podložené. Přínosem práce úvahy *de lege ferenda* zůstávají, i když by si zasloužily podrobnější rozpracování.

Z hlediska interpretačních možností *de lege lata* autorka správně vychází ze stávající právní úpravy a relevantní judikatury. Prokazuje jejich dobrou znalost a schopnost aplikace na zkoumané otázky. Na některých místech by však bylo vhodné interpretační úvahy prohloubit a více rozpracovat alternativní výkladové možnosti.

Doktorské studium slouží mj. k prokázání schopnosti a připravenosti k samostatné činnosti v oblasti výzkumu nebo k samostatné teoretické činnosti (srov. § 47 odst. 4 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách). Zvládnutí metod samostatné vědecké práce, dosahování nových poznatků a jejich aplikace v příslušném právním vědním oboru se rovněž řadí mezi účely doktorského studia, které jsou ověřovány mj. v rámci státní doktorské zkoušky (srov. čl. 70 odst. 1 Pravidel pro organizaci studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v účinném znění). Základním požadavkem na disertační práci je její vědecká povaha. Jak uvádí Viktor Knapp, „[a]bychom mohli hovořit o skutečně vědecké práci a vědeckých poznatcích, je nutno přijít s něčím novým, nestačí pouhá kompilace, sebrání či uspořádání již známých poznatků“ (Knapp, V. *Vědecká propedeutika pro právníky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 21). Tato novost

poznatků přitom musí být založena na kvalitní metodologii a relevantní analýze pojednávané problematiky. Jakkoli má předložená disertační práce v hloubce analýzy i přesvědčivosti nových závěrů určité dílčí mezery, jakkoli by si některé dílčí otázky zasloužily podrobnější a kritičtější uchopení překračující dosavadní doktrinální diskuse, jakkoli jsou některé závěry obecné až vágní, naplňuje předložená práce ještě požadavky kladené na disertaci.

II.

Aktuálnost zpracovaného tématu

Téma odčinění nemajetkové újmy je nepochybně významné a aktuální. Jde o dynamicky se rozvíjející oblast, která přináší řadu teoretických i aplikačních výzev. Komparace českého a německého přístupu je přínosná s ohledem na tradiční inspiraci českého deliktního práva i německou úpravou. Zároveň jde o téma prakticky významné, neboť ovlivňuje reálné možnosti poškozených domoci se náhrady za utrpěnou nemajetkovou újmu. Zpracování tématu v disertační práci je tedy plně opodstatněné.

III.

Struktura práce – zvolené metody zpracování

Struktura práce je pro čtenáře přehledná. Autorka postupuje od obecného ke konkrétnímu, od historického vývoje přes obecné otázky až ke specifickým kategoriím nemajetkové újmy. Jednotlivé kapitoly na sebe vhodně navazují a tvoří konzistentní celek. Drobným nedostatkem je chybějící hlubší úvod do problematiky a explicitní formulace specifických výzkumných otázek lépe reagujících na vytyčené téma nemajetkové újmy v penězích.

Z hlediska metod autorka kombinuje popisný přístup s analytickým a komparativním. Klíčová je právně-dogmatická analýza relevantních předpisů a judikatury, doplněná o stručnou právně-historickou a právně-srovnávací metodu. V některých pasážích by bylo vhodné analytickou a kritickou rovinu prohloubit.

IV.

Připomínky k textu

Obecně je silnější stránkou práce orientace autorky v tématu, přehled o relevantní právní úpravě, judikatuře i základní odborné literatuře. Autorka prokazuje schopnost tématu zasadit do kontextu obecných principů deliktního práva a reflektovat širší teoretické diskuse. Pozitivem je snaha o komparaci a formulaci úvah *de lege ferenda*.

Slabším místem je pak ale hloubka a kritičnost analýzy některých dílčích otázek. Autorka sice předkládá původní úvahy a komentáře, ty však nejsou vždy dostatečně rozpracovány a podepřeny přesvědčivou argumentací. Převažuje popisný přístup nad hlubší analytickou a kritickou rovinou. V některých případech chybí hlubší teoretická reflexe přesahující bezprostřední problematiku práce.

Další určitou slabinou je práce s prameny. Autorka sice odkazuje na relevantní zdroje, některé klíčové tituly však dle mého v práci chybí. Rovněž zahraniční literatura by si zasloužila širší využití. V některých částech práce je patrná určitá nevyváženost mezi popisem a analýzou, kdy převažuje převyprávění obsahu pramenů. Práce je nejen proto vlastně spíše přehledová.

Za osobně nešťastné až nepochopitelné potom považuji (s ohledem na vytčené téma i působení autorky na katedře občanského práva) autorčin praktický i teoretický nezáměr o vznik a zasedání Stálé konference k odčinění újem na životě a zdraví, která poprvé zasedla na půdě Právnické fakulty UK již 19. 11. 2021 a jejím cílem je shromáždění názorů a návrhů relevantních aktérů, analýza sporných otázek a v konečném důsledku návrh potřebných změn tzv. Metodiky, jak o ní na mnoha místech práce autorka hovoří. Nepochybně by zde veřejně formulované názory soudců (např. Nejvyššího soudu ČR či Městského soudu v Praze aj.), advokátů, znalců i teoretiků obohatily autorčiny úvahy.

V konkrétnosti potom oponent vnímá následující problémy:

V úvodu by bylo vhodné ještě jasněji specifikovat cíle práce, položit si nejen nemálo obecných, ale také specifické výzkumné otázky a od toho nastítnit lépe strukturu práce, aby bylo zřejmé, jakým směrem se bude výzkum ubírat a jaké metody budou použity k zodpovězení výzkumných otázek. Také postrádám přehled dosavadního stavu zkoumané problematiky v literatuře.

V kapitole 1 autorka v textu prokazuje orientaci v problematice, pracuje s právními předpisy i odbornou literaturou. Pro maximální naplnění cílů disertace by však bylo vhodné jít v některých pasážích více do hloubky, podrobněji definovat a teoreticky ukotvit klíčové pojmy a koncepty a nebát se hlubší teoretické i praktické diskuse. Dle konkrétních příkladů:

"Definovat pojem újma v právních řádech není obvyklé. Definici újmy kromě českého občanského zákoníku (dále jen OZ) neobsahuje rovněž německý občanský zákoník (dále jen BGB) a slovenský občanský zákoník. Naopak vymezení pojmu újma nalezneme v rakouském občanském zákoníku (dále jen ABGB)."

Zde autorka správně zasazuje českou právní úpravu do jakéhosi mezinárodního srovnání. Mohla by však jít v komparaci ještě dále a pro čtenáře alespoň trochu hlouběji rozebrat pojetí újmy v těchto zahraničních úpravách co do své provázanosti. Takto jde o běžný popis nejevící zájem o hlubší výklad.

"Podle Vojtky se nemajetková újma projevuje „v těžce definovatelné sféře vnímání obtíží, nepohodlí, stresu a jiných nežádoucích účinků spojených se zásahem do základních lidských hodnot"."

Bylo by vhodné zhodnotit, zda je tato Vojtkova definice pro práci dostačující, nebo zda by bylo záhodno nemajetkovou újmu nastítnit třeba i podle jiných autorů (nejen českých) a opět více provázat s kontextem soukromoprávních kodifikací.

Kapitola 2 podává základní přehled o historickém vývoji ochrany osobnosti. Vhodné by bylo též zhodnocení, do jaké míry předložený historický exkurz přispívá k naplnění celkového cíle práce. Autorka by měla v závěru této části zřetelněji shrnout, jaké poznatky z historie lze využít při analýze současné právní úpravy - postrádám.

Kapitola 3 představuje solidní úvod do problematiky z hlediska popisu základních institutů. Pro naplnění cílů disertační práce by však bylo třeba jít v analýze více do hloubky, přinášet vlastní kritické úvahy a návrhy, podrobněji srovnávat různé právní úpravy apod. V této podobě text připomíná spíše kvalitní učebnicový výklad než originální vědeckou práci podle požadavků zákona o vysokých školách (viz výše).

V kapitole 4 autorka při zpracování tématu odčinění nemajetkové újmy postupuje systematicky od obecných otázek ke konkrétním aspektům. Zde již vhodněji zasazuje problematiku do kontextu přirozených práv chráněných občanským zákoníkem. Přínosné je komparativní srovnání českého a německého přístupu, které odpovídá zaměření disertační práce.

Nicméně, pokud autorka srovnává německou a českou právní úpravu, bylo by vhodné uvést podrobnější analýzu, v čem konkrétně se oba systémy shodují a v čem se naopak liší. Pouhé konstatování, že konstrukce jsou stejné, není s ohledem na faktický stav obou úprav a tomu odpovídající soudní rozhodnutí dostačující. Autorka by mohla více rozebrat, zda by bylo vhodné se německým přístupem inspirovat i v českém právu, případně jaké by to mohlo mít výhody a také nevýhody. Chybí mi hlubší syntéza analyzovaného.

Kapitola 5 se věnuje specifickému tématu ceny zvláštní obliby. Autorka zde popisuje tento institut, jeho aplikaci a uvádí i relevantní judikaturu. Nicméně tato kapitola působí poněkud neorganicky v kontextu celé práce. Není zcela zřejmé, proč byla tato problematika vyčleněna jako samostatná kapitola, když rozsahem ani obsahem nepůsobí jako plnohodnotná část disertační práce. Navíc jde o téma, které by už samo o sobě pro disertaci obstálo.

Blíže lze pak uvést, že autorka sice prezentuje zajímavé myšlenky, např. ohledně možnosti přiznat cenu zvláštní obliby i u některých specifických věcí jako jsou sběratelské bankovky, ale tyto úvahy nejsou dostatečně rozvinuty. Chybí hlubší analýza tohoto institutu, jeho funkce a účelu v rámci náhrady újmy. Rovněž by bylo vhodné věnovat více prostoru srovnání s úpravou (včetně judikatury) v jiných právních řádech (u tohoto institutu např. francouzskou). Kladně lze hodnotit snahu autorky o uvedení příkladu z rozhodovací praxe soudů. Nicméně by bylo vhodné, kdyby autorka blíže rozebrala argumentaci soudu a zhodnotila, zda je přístup soudu konzistentní s prezentovaným teoretickým rámcem ceny zvláštní obliby.

Kapitola 6 prezentuje zajímavé přehledové pasáže k tématu odčinění újmy za narušení dovolené, ale analýza by si zasloužila na některých místech větší hloubku a kritičtější zhodnocení, zejména při srovnání teoretických poznatků s judikaturou. Rovněž by bylo vhodné věnovat více prostoru komparaci české a zahraniční úpravy.

Kapitola 7 se snaží uchopit nesnadnou otázku, zda a v jakém rozsahu může právnická osoba utrpět nemajetkovou újmu. Autorka postupně rozebírá jednotlivá ustanovení občanského zákoníku o nemajetkové újmě a zvažuje jejich aplikovatelnost na právnické osoby. Kladně hodnotím snahu o systematický přístup a průběžné zdůvodňování závěrů odkazem na zákonný text, judikaturu i doktrínu. Na druhou stranu mám za to, že předložená argumentace není vždy dostatečně přesvědčivá a ucelená. Přitom právě hlubší teoretický diskurz o podstatě právnických osob by mohl osvětlit, nakolik jsou součástí jejich právní osobnosti i nehmotné zájmy požívající ochrany. Za věcnou chybu potom považuji skutečnost, že se v textu k

problematice právnické osoby a případné náhrady nemajetkové újmy právnické osoby¹ vůbec nezmiňuje např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR pod sp.zn. 23 Cdo 327/2021 ze dne 30. 11. 2021, kdy dovolací soud konstatoval, že právnická osoba nemá právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do své pověsti podle § 135 odst. 2 o. z., není-li výslovně ujednáno jinak. Bohužel nejde jen o uvedené rozhodnutí.

V kapitole 8 si autorka stanovila relevantní výzkumné otázky a snaží se je zodpovědět za využití odborné literatury, judikatury a vlastní argumentace. Pro úplné naplnění cílů vědecké práce by však bylo vhodné ještě přesněji popsat zvolenou metodologii a jít místy více do hloubky v kritické analýze. Nicméně autorka směřuje ke splnění vytyčených cílů.

V.

Jazyková a grafická úroveň

Po formální stránce je práce na dobré úrovni. Je psána srozumitelným odborným jazykem, má přehlednou strukturu, poznámkový aparát a citace jsou korektní. Stylisticky je práce zvládnuta. Vytknout lze jen drobné formulační neobratnosti.

VI.

Otázky k obhajobě

Mohla by se prosím autorka v návaznosti na výtky shora uvedené vyjádřit k samotné osnově práce a výzkumným otázkám?

Mohla by autorka kriticky zhodnotit přístup české judikatury k odčinění duševních útrap v případě smrti osoby blízké? Spatřuje zde prostor pro přehodnocení stávajících pravidel?

Jak autorka vnímá možnost dědění práva na náhradu nemajetkové újmy v českém právu? Jaké teoretické a praktické problémy jsou s tím spojeny?

V jakém směru může být německý přístup k odčinění nemajetkové újmy inspirací pro české právo? Jaké konkrétní instituty by stály za případné převzetí?

VI.

Doporučení

Předložená disertační práce ještě splňuje požadavky kladené na tento typ kvalifikační práce. Autorka prokazuje orientaci ve zkoumané problematice a schopnost její analýzy s využitím relevantních metod. Téma je aktuální a přínosné. Přes shora naznačené dílčí výhrady k hloubce

---

¹ K celé problematice srovnej např. článek v Advokátním online deníku od autorů Tichý, L., Dubický, J.: Náhrada nemajetkové újmy právnické osoby?
<https://advokatnidenik.cz/2023/12/02/nahrada-nemajetkove-ujmy-pravnicke-osoby/>

analýzy a kritičnosti některých úvah práce představuje původní odborný text přinášející některé nové poznatky a vhledy.

Práci doporučuji k obhajobě.

Domnívám se, však že autorka by měla v rámci obhajoby lépe argumentačně podložit a kriticky rozvinout své vlastní úvahy a prokázat tak schopnost samostatného vědeckého uvažování nad rámcem popisné a interpretační roviny. Zároveň by měla prokázat širší rozhled v teoretických diskusích souvisejících s tématem, reflexi obecnějších principů a zásad a způsobilost zasadit dílčí otázky do širšího rámce občanského práva.

V Praze dne 31. 5. 2024

Petr Šustek